

OCHRONA MAŁOLETNICH W DZIAŁANIACH DUSZPASTERSKICH DIECEZJI TARNOWSKIEJ – NORMY I ZASADY¹

WSTĘP

„Gdy oni [tzn. mędrcy] odjechali, oto anioł Pański ukazał się Józefowi we śnie i rzekł: «Wstań, weź Dziecię i Jego Matkę i uchodź do Egiptu; pozostań tam, aż ci powiem; bo Herod będzie szukał Dziecięcia, aby Je zgładzić». On wstał, wziął w nocy Dziecię i Jego Matkę i udał się do Egiptu” (Mt 2,13-14).

Postawa św. Józefa uczy każdego z nas troski o najbardziej bezbronne istoty, jakimi są małe dzieci, dlatego zadaniem wszystkich, którzy pełnią posługę we wspólnotach Kościoła, w sposób szczególny biskupów, prezbiterów, diakonów oraz ich współpracowników jest pomaganie ludziom, by w swoim codziennym życiu znaleźli Boga. Podstawową zasadą posługi ludzi Kościoła jest poszanowanie godności każdej osoby na wzór Chrystusa. Szczególnym wymogiem tej zasady jest uznanie i respektowanie prawa dzieci i młodzieży do tego, by były otoczone troską i szacunkiem oraz wzrastały w bezpiecznym środowisku, wolnym od jakiegokolwiek wykorzystania, manipulacji i przemocy. Dziecko, będąc Bożym darem, posiada swoją podmiotowość i jest we wspólnocie Kościoła otoczone duszpasterską troską tak, by mogło rozwijać się w sferze fizycznej, duchowej i emocjonalnej. Zatem nikt z posługujących w Kościele nie ma prawa w jakikolwiek sposób naruszać fizyczne i psychiczne integralności dzieci i młodzieży. Podane niżej normy i zasady postępowania w pracy z małoletnimi są narzędziem służącym eliminowaniu ryzyka popełnienia przestępstwa wobec małoletnich, zwłaszcza przestępstwa na tle seksualnym. Dla rodziców lub prawnych

¹ W opracowaniu norm posłużono się następującymi dokumentami: Motu proprio papieża Franciszka *Vos estis lux mundi*; Konferencja Episkopatu Polski, *Wytyczne dotyczące dochodzenia kanonicznego w przypadku oskarżeń duchownych o czyny przeciwko szóstemu przykazaniu Dekalogu z osobą niepełnoletnią poniżej osiemnastego roku życia, Tekst, przyjęty na mocy uchwały nr 13/366/2014 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 8 października 2014 r., został znowelizowany na mocy uchwały nr 5/376/2017 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 6 czerwca 2017 r.*; Konferencja Episkopatu Polski, *Prewencja nadużyć seksualnych wobec dzieci i młodzieży i osób niepełnosprawnych w pracy duszpasterskiej i wychowawczej Kościoła w Polsce, tekst został przyjęty podczas 365. Zebrania Plenarnego KEP, które odbyło się w Warszawie w dniach 10-11 czerwca 2014 r.*; Diecezja Rzeszowska, *Normy i zasady ochrony małoletnich w praktyce wychowawczej Diecezji Rzeszowskiej*, Rzeszów 2017; *Wytyczne dotyczące ochrony dzieci i młodzieży w archidiecezji gnieźnieńskiej*, Gniezno 2019; M. Sajkowska, *Program „Chronimy dzieci” – standardy ochrony dzieci przed krzywdzeniem w placówkach edukacyjnych*, w: *Dziecko krzywdzone*, nr1(34)2011; Towarzystwo Salezjańskie, *Normy i zasady ochrony małoletnich w praktyce wychowawczej Towarzystwa Salezjańskiego Inspektorii Krakowskiej*, Kraków 2015; F. Lempa, *Kanoniczna ochrona karna małoletnich przed nadużyciem seksualnym*, Białystok 2013; A. Żak, E. Kusz, *Seksualne wykorzystywanie małoletnich w Kościele. Problem-odpowiedź Kościoła – doświadczenie polskie*, Kraków 2018; A. Salter, *Drapieżcy. Pedofile, gwałciciele i inni przestępcy seksualni. Kim są, jak działają i jak możemy chronić siebie i nasze dzieci*, Poznań 2016.

opiekunów małoletnich są gwarancją troski Kościoła tarnowskiego o bezpieczeństwo dzieci i młodzieży będących podmiotem pedagogicznej i duszpasterskiej działalności Kościoła. Poniższe *wytyczne* dla diecezji tarnowskiej przeznaczone są do stosowania we wszystkich parafiach, wspólnotach i dziełach diecezji, zarówno przez osoby duchowne, konsekrowane, jak i świeckie, które podejmują posługę wśród dzieci i młodzieży. Opieka nad dziećmi i młodzieżą musi być zawsze związana z troską o ich integralny i pełny rozwój, dobro duchowe, psychiczne i fizyczne. Każda placówka edukacyjna czy opiekuńczo-wychowawcza na terenie diecezji tarnowskiej, która w ramach swojej działalności statutowej podejmuje opiekę nad dziećmi, młodzieżą lub osobami niepełnosprawnymi winna opracować własny kodeks procedur i zachowań, który będzie stanowił uszczegółowienie poniższych *wytycznych*. Podpisana deklaracja respektowania *wytycznych* zostanie złożona w aktach osobowych i będzie przechowywana w aktach osobowych Kurii Diecezjalnej w Tarnowie bądź, w przypadku osób świeckich, w placówce edukacyjnej lub opiekuńczo-wychowawczej prowadzonej przez Kościół.

Również wychowawcy, wykładowcy, alumni Wyższego Seminarium Duchownego w Tarnowie oraz wszystkie inne osoby przygotowujące się do podjęcia posługi na rzecz małoletnich na terenie diecezji, mają obowiązek zapoznać się z niniejszym dokumentem oraz złożyć pisemną deklarację o znajomości jego treści i woli stosowania go w życiu osobistym i zawodowym.

Należy stanowczo potępić jako sprzeczne z zasadami życia społecznego oraz chrześcijańskiego, wszelkie akty przemocy: fizycznej, werbalnej, psychicznej i seksualnej oraz akty wykorzystania seksualnego dokonywane wobec osób powierzonych naszej trosce i pozostających w jakiegokolwiek formie zależności wobec nas. Wskazane wyżej akty przemocy uznajemy za ciężkie i sprzeczne z prawem wykroczenia i przestępstwa, domagające się jednoznacznych reakcji ze strony Kościoła, zaś ze strony winowajcy podjęcia wysiłku pokuty i naprawienia wyrządzonych krzywd. Jednocześnie uznając powagę zła tego typu, stosujemy wszelkie środki mające na celu niedopuszczenie do powtórzenia się takich sytuacji w przyszłości. Nie odwracamy się od sprawców, lecz staramy się okazać im wszelką pomoc, o ile tylko, uznając własny grzech, z odpowiedzialnością podejmą się wysiłku nawrócenia. Pomoc tę traktujemy jako braterski gest wobec samych winowajców, a jednocześnie jako część działalności profilaktycznej mającej na celu uchronienie innych przed podobnymi zdarzeniami, do jakich mogłoby dojść w przyszłości.

W sytuacji podejrzenia o wykorzystanie seksualne naszym zadaniem jest doprowadzenie do wyjaśnienia każdego przypadku oraz ochrona i pomoc poszkodowanym.

W tym celu, nie rezygnując z prawa do obrony (koniecznego np. w sytuacji fałszywych oskarżeń), nie akceptujemy działań pozornych, mających na celu zbagatelizowanie i zatuszowanie sprawy, lecz dążymy do prawdy i w razie potrzeby do ukarania winowajcy oraz dołożenia wszelkich starań, aby podobne sytuacje nie powtórzyły się w przyszłości. Chcemy odciąć się od postaw bierności i milczenia, a tym bardziej ukrywania sprawców tego typu krzywd. W potwierdzonych i udowodnionych przypadkach jakiegokolwiek przemocy na tle seksualnym stosujemy się do odpowiednich przepisów polskiego prawa oraz rozporządzeń Stolicy Apostolskiej i Konferencji Episkopatu Polski.

Zaznaczamy dobitnie, iż w kontaktach z małoletnimi na pierwszym miejscu stawiamy troskę ich dobro i bezpieczeństwo w ramach opieki oraz działań duszpasterskich podejmowanych przez duchownych oraz osób z nimi współpracujących. Szczególnie osoby duchowne powinny pamiętać, iż reprezentują Kościół, stąd zawsze i wszędzie winny mieć na uwadze powierzoną im misję pamiętając o zaufaniu, jakim zostali obdarzeni przez Kościół i powierzonych ich duszpasterskiej opiece dzieci i młodzieży. Wśród ważnych zadań, które mają na celu zabezpieczenie dobra wspólnego wiernych, w szczególności zaś ochronę dzieci i młodzieży, znajduje się przyjęcie kategorycznej postawy wobec przypadków nadużyć seksualnych popełnionych przez duchownych wobec osób małoletnich.

I. ODPOWIEDZIALNOŚĆ ZA MAŁOLETNI²

1. Kościół jako wspólnota wiernych troszczy się o zbawienie każdego człowieka i dobro wspólne społeczności, wśród której realizuje swoją misję.
2. Opiekę nad małoletnimi należy rozumieć jako troskę o ich godność, dobro fizyczne, psychiczne i duchowe.
3. Małoletni mogą być wykorzystywani w domu rodzinnym, instytucjach czy swoich środowiskach. Dorośli, zwłaszcza sprawujący wychowawczą opiekę nad małoletnimi muszą zachować daleko idącą czujność w sytuacjach pojawiających się sygnałów o wykorzystywaniu podopiecznych w domach rodzinnych, instytucjach czy swoich środowiskach.

II. ZASADY PRACY Z DZIEĆMI I MŁODZIEŻĄ

4. Wszyscy wychowawcy, opiekunowie i animatorzy pracy z dziećmi i młodzieżą powinni otrzymać odpowiednie przeszkolenie z zakresu pedagogiki, psychologii oraz szeroko rozumianej prewencji.

² W poniższym dokumencie termin „małoletni” będzie używany zamiennie z terminem „dzieci i młodzież”.

5. Wszystkie nadrzędne kościelne struktury duszpasterstwa dzieci i młodzieży, organizacje katolickie, zrzeszenia dzieł wychowawczych i oświatowych prowadzone przez jednostki organizacyjne Kościoła powinny przyjąć i wdrażać opracowane przez specjalistów konkretne reguły, formy i struktury prewencji w odniesieniu zarówno do różnych zakresów i form pracy z dziećmi i młodzieżą jak i do różnych poziomów odpowiedzialności organizacyjnej za tę pracę.
6. W procesie wdrażania reguł, form i struktur, zapewniających dzieciom i młodzieży bezpieczne środowisko rozwoju, kościelne jednostki organizacyjne współpracują z rodzicami, wychowawcami a w razie potrzeby także z kompetentnymi organami państwowymi i samorządowymi.
7. Każda instytucja kościelna służąca duszpastersko dzieciom i młodzieży powinna w swoim zakresie wyznaczyć odpowiednią osobę godną zaufania i odpowiednio przeszkoloną w dziedzinie prewencji.
8. Skuteczną pomocą w rozmaitych obszarach pracy z dziećmi i młodzieżą są jasne zasady określające formy relacji (przestrzeganie granic bliskości i zachowanie właściwego dystansu) między dorosłymi a dziećmi i młodzieżą. Dlatego każda instytucja i organizacja kościelna zajmująca się pracą z dziećmi i młodzieżą powinna posiadać własny kodeks zachowań, a także organizować specjalistyczne szkolenia dla zatrudnianych osób oraz tych, które podejmują posługę w charakterze wolontariuszy.

III. KODEKS ZACHOWAŃ

Normy ogólne

9. Prawa oraz bezpieczeństwo małoletnich powinny być kategorycznie przestrzegane. Zabrania się stosowania jakiegokolwiek przemocy wobec dzieci i młodzieży (w tym przemocy fizycznej, psychicznej, emocjonalnej, seksualnej).
10. Wszyscy małoletni mają prawo być traktowani w sposób podmiotowy. Nie do zaakceptowania jest faworyzowanie przez duchownego lub innego wychowawcę pojedynczych osób.
11. Sprawujący opiekę nad małoletnimi nie mogą tolerować ze strony innych osób jakiegokolwiek zachowania, które powszechnie odczytuje się jako formę znęcania lub dokuczania.
12. Należy zachować szczególną ostrożność i roztropność podczas osobistych rozmów osoby duchownej lub wychowawcy świeckiego z małoletnim. Szczegółowe zasady prywatnych rozmów opisują pkt. 28-38.

13. Osoba duchowna oraz wychowawcy świeccy winni unikać nieuzasadnionego przebywania z małoletnimi przez długi czas.
14. Zabrania się podróżowania samochodem lub innym środkiem lokomocji „sam na sam” z małoletnim. Wyjątkiem może być sytuacja wynikająca z konieczności ratowania zdrowia lub życia. Szczegółowe wskazania na ten temat są zawarte w pkt. 37, 38, 40.
15. Niedozwolone jest prowadzenie rozmów, opowiadanie żartów oraz formułowanie wszelkich komentarzy o podtekście seksualnym. W przypadku konieczności podjęcia z małoletnim rozmowy na tematy związane z płciowością należy to uczynić najlepiej w obecności wychowawcy lub innej osoby dorosłej wykazując daleko idącą ostrożność, delikatność i roztropność.
16. Zabrania się spożywania w obecności małoletnich i częstowania ich alkoholem, papierosami, środkami odurzającymi (w tym narkotykami) i innymi używkami zakazanymi przez prawo.
17. W relacjach z małoletnimi należy posługiwać się kulturalnym językiem oraz wykorzystywać środki i metody pracy odpowiednie do wieku wychowanków. W kontaktach telefonicznych z małoletnimi lub przez media społecznościowe należy zachować maksymalną ostrożność, umiar i poczucie odpowiedzialności za słowo.
18. Nieprzestrzeganie przez osoby pracujące z małoletnimi wyżej wymienionych zasad będzie traktowane jako naruszenie podstawowych obowiązków wychowawcy względem małoletnich i pociągnie za sobą konsekwencje prawne przewidziane zarówno w prawie kanonicznym, jak i w prawie państwowym.

Szacunek dla nietykalności cielesnej, intymności i prywatności małoletniego

19. Podstawową zasadą w pracy z dziećmi i młodzieżą jest poszanowanie ich nietykalności cielesnej.
20. Małoletnim przysługuje prawo do prywatności. W szczególny sposób prawo to winno być respektowane w takich miejscach jak przebieralnie, pływalnie, łazienki i toalety. W wymienionych wyżej miejscach nie można w żaden sposób ingerować w prywatność wychowanków.
21. Ochrona prywatności małoletniego wyklucza także działania polegające na sprawdzaniu laptopów czy telefonów komórkowych.
22. Jakiegokolwiek spotkania z małoletnim winny się cechować poszanowaniem prywatności, roztropnością i rozwagą.
23. Przez niewłaściwe zachowania i nadużycia wobec nietykalności cielesnej małoletniego rozumie się: wszelkie formy okazywania im tzw. niechcianej czułości;

pełne i mocne uściski i objęcia; dotykanie piersi, pośladków i okolic intymnych; klepanie w uda lub kolana; łaskotanie lub „mocowanie się” w mocnym objęciu; obejmowanie małoletniego stojąc za jego plecami; masaże; całowanie (w szczególności w usta); leżenie albo spanie obok małoletniego; okazywanie jakichkolwiek form czułości w miejscach wyizolowanych, np. w łazience, ubikacji, prywatnym pokoju; komplementowanie oraz komentowanie wyglądu fizycznego; składanie propozycji o charakterze seksualnym (np. wspólne spanie, tzw. uprawianie seksu lub inne czynności seksualne; prowadzenie wszelkiej korespondencji o charakterze lub nawet z podtekstem seksualnym także za pomocą telefonów i mediów społecznościowych.

24. Zabrania się wszelkich gier i zabaw, w których dochodzi do opisanych w pkt. 23 niewłaściwych zachowań, w szczególności, gdy używa się powyższych form dotyku.
25. Kategorycznie zabrania się wykonywania podopiecznym zdjęć lub nagrań wideo w sytuacjach opisanych w pkt. 20 i 22. Dotyczy to także samych małoletnich, którzy o tym zakazie powinni zostać wyraźnie poinformowani przez wychowawcę.
26. Na indywidualne fotografowanie małoletnich w innych sytuacjach i/lub upublicznianie ich zdjęć należy uprzednio uzyskać pisemną zgodę rodziców lub opiekunów prawnych. Należy również pamiętać o przepisach związanych z RODO. Odpowiedni wzór zgody na rozpowszechnianie wizerunku dziecka zawiera Załącznik nr 1.
27. W czasie wyjazdów turystycznych lub przebywania ośrodkach wypoczynkowych nie należy wyręczać małoletnich ani pomagać im w czynnościach osobistych (szeroko rozumiana toaleta, mycie się, przebieranie itp.), o ile są w stanie wykonać te czynności samodzielnie.

Indywidualne spotkania z małoletnimi

28. Właściwym miejscem indywidualnych spotkań z dziećmi i młodzieżą, są ogólnodostępne pomieszczenia zapewniające transparentność takiego spotkania (przeszklone lub otwarte drzwi, przeszklone ściany pokoju, obecność w pobliżu innych osób). Indywidualne rozmowy z małoletnimi nie mogą odbywać się w prywatnym pokoju wychowawcy świeckiego czy osób duchownych.
29. W razie konieczności indywidualnego spotkania z małoletnim, należy o tym powiadomić rodziców bądź opiekunów prawnych. To samo dotyczy rozmów telefonicznych lub za pomocą mediów społecznościowych z małoletnim. Należy

pamiętać, iż małoletni a zwłaszcza osoba poniżej 15 roku życia, nie jest partnerem indywidualnych rozmów i spotkań z duchownym.

30. Nie należy, w nieroztropny sposób, mnożyć ani przedłużać w czasie spotkań z grupą małoletnich. Zaleca się, aby zarówno godzinę (porę dnia), jak i liczbę spotkań określić podczas pierwszego spotkania organizacyjnego.
31. Zaleca się, aby nie zapraszać do prywatnego mieszkania duchownego pojedynczych małoletnich osób. W sytuacji konieczności spotkania i rozmowy należy kierować się zaleceniami zawartymi w pkt. 28.
32. Należy zachować szczególną ostrożność w nawiązywaniu kontaktu z małoletnim drogą teleinformatyczną. Należy pamiętać, iż właściwą osobą do rozmowy są rodzice bądź opiekunowie prawni.
33. W razie konieczności wizyty w domu prywatnym małoletniego należy dopilnować, aby rozmowa odbywała się w obecności przynajmniej jednego z rodziców lub opiekuna prawnego. Spotkanie nie powinno wykraczać poza obszar związany z obowiązkami wychowawcy.
34. Szczególny charakter ma osobiste spotkanie z kapłanem podczas sprawowania sakramentu pokuty i pojednania. Właściwym miejscem spowiedzi jest konfesjonał³ w kościele lub kaplicy. Zaleca się roztropność w sprawowaniu tego sakramentu w odosobnionych miejscach, np. w zakrystii czy na chórze. Jeśli zajdzie konieczność sprawowania sakramentu pokuty poza kościołem lub kaplicą, należy wybrać takie miejsce, by zapewniało ochronę tajemnicy spowiedzi, a jednocześnie dawało gwarancję zachowania zapisów niniejszego dokumentu. Kategorycznie zabrania się sprawowania sakramentu pokuty w szkole, na plebanii, w prywatnym mieszkaniu księdza albo w pomieszczeniach domu parafialnego.
35. W razie konieczności przeprowadzenia indywidualnej rozmowy z małoletnim w szkole bądź sali parafialnej należy zadbać o transparentność i dopilnować by drzwi były uchylone.
36. Zaleca się, aby w budynku parafialnym zostało wygospodarowane miejsce do spotkań z małoletnimi.
37. Zabrania się podwożenia uczniów do szkoły prywatnym samochodem.
38. Zabrania się także przewożenia podopiecznych prywatnymi samochodami, nawet jeżeli rodzice lub opiekunowie prawni wyrazili zgodę np. do kina, na spotkanie

³ KPK, kan. 964§3.

młodzieżowe, konkursy, festiwale itp. Przewóz uczniów może się odbywać jedynie zgodnie z przepisami.⁴

39. Nieprzestrzeganie zasad dotyczących indywidualnych spotkań kapłana lub siostry zakonnej z małoletnimi będzie skutkowało zdecydowaną reakcją ze strony Biskupa Diecezjalnego.

Wycieczki, rekolekcje, pielgrzymki, oazy

40. Zabrania się prywatnych wyjazdów własnym samochodem (zarówno jedno jak i kilkudniowych) z osobą lub osobami małoletnimi.
41. Wszystkie wycieczki, zarówno jedno jak i wielodniowe, wyjazdy turystyczne lub inne, turnusy wakacyjne, rekolekcje, powinny być starannie planowane i w sposób formalny dokumentowane ze szczególnym uwzględnieniem kwestii transportu, zakwaterowania, planu dnia oraz bezpieczeństwa w miejscu pobytu.⁵
42. Na każdy wyjazd z małoletnimi, wymagana jest pisemna zgoda rodziców lub opiekunów prawnych, których należy także zapoznać z programem wycieczki. Ponadto wymagana jest zgoda rodziców lub opiekunów prawnych na przetwarzanie (i zakres) danych osobowych małoletniego. Odpowiedni wzór zawierają Załączniki 2 i 3.
43. Podczas grupowych wyjazdów należy zadbać, aby w gronie wychowawców znalazła się proporcjonalna liczba mężczyzn i kobiet, stosownie do liczby chłopców i dziewcząt w grupie.
44. Na początku wycieczki/wyjazdu wychowawcy mają obowiązek zapoznać uczestników z obowiązującymi zasadami i regulaminem. Ten fakt należy odnotować w prowadzonej dokumentacji. Ten fakt należy odnotować w prowadzonej dokumentacji.
45. Należy zwrócić uwagę, aby czas przeznaczony na odpoczynek nocny zaplanować w sposób zgodny z normami bezpieczeństwa. Szczególną uwagę należy poświęcić

⁴ Por. art. 39 ust. 1 pkt 5a ustawy z 7 września 1991 r. o systemie oświaty (tekst jedn.: Dz.U. z 2004 r., nr 256, poz. 2572 ze zm.); art. 7 ust. 2 pkt 6 ustawy z 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela (tekst jedn.: Dz.U. z 2014 r., poz. 191 ze zm.); ustawa z 20 czerwca 1997 r. - Prawo o ruchu drogowym (tekst jedn.: Dz.U. z 2015 r. poz. 155); ustawa z 5 stycznia 2011 r. o kierujących pojazdami (tekst jedn.: Dz.U. z 2015 r. poz. 155); § 2 rozporządzenia ministra edukacji narodowej i sportu z 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach (Dz.U. z 2003 r. nr 6, poz. 69 ze zm.).

⁵ Por. Rozporządzenie Ministra Edukacji narodowej z dnia 30 marca 2016 r. w sprawie wypoczynku dzieci i młodzieży, poz. 452; Ustawa z dnia 13 maja 2016 r. o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym, poz. 405; Ustawa z dnia 18 stycznia 1996 roku o kulturze fizycznej (t.j. Dz. U z 2001 r., Nr 81, poz.889 ze zmianami); Ustawa z dnia 20 czerwca 1997 roku - Prawo o ruchu drogowym (Dz. U. z 2005 r., Nr 108, poz. 908 ze zmianami); Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 6 maja 1997 roku w sprawie warunków bezpieczeństwa osób przebywających w górach, pływających, kąpiących się i uprawiających sporty wodne (Dz. U. z 1997 r., Nr 57, poz.358); Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia z dnia 31 grudnia 2002 roku w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach (Dz. U. z 2002 r., Nr 6, poz. 69).

rozplanowaniu miejsc noclegowych. Sypialnie chłopców i dziewcząt powinny być odseparowane i nadzorowane przez personel tej samej płci, co przebywający w nich wychowankowie.

46. W czasie wyjazdów wakacyjnych, rekolekcyjnych itp. należy zwrócić uwagę na takie zachowania podopiecznych, które mogłyby wskazywać problemy małoletniego z aklimatyzacją w grupie, trudnościami w nawiązywaniu kontaktów z rówieśnikami oraz na brak wykazywania się przez małoletnich umiejętnościami w zakresie radzenia sobie z sytuacjami konfliktowymi pojawiającymi się w grupie rówieśników.
47. Nie wolno bagatelizować jakichkolwiek sygnałów wskazujących w szczególności na: izolowanie się małoletniego w grupie rówieśników, przejawy agresji wśród małoletnich (w szczególności agresywne zachowania starszych wobec młodszych), konflikty między podopiecznymi, pojawiające się w przypadku małoletnich zachowania seksualne nieadekwatne do ich wieku, wykorzystywanie przez rówieśników zagubienia i nieporadności małoletnich słabiej przystosowanych do radzenia sobie w grupie.
48. Zabrania się opiekunom nocowania w pokojach małoletnich. Zaleca się także roztropność w odwiedzaniu wychowanków w ich pokojach.
49. Rodzicom dzieci i młodzieży należy udostępnić numer telefonu kontaktowego, pod którym będą mogli uzyskać informacje o dziecku podczas jego pobytu na wycieczce, oazie, rekolekcjach.

IV. ZASADY KORZYSTANIA Z INTERNETU

50. Parafie, wspólnoty i wszelkie dzieła diecezji tarnowskiej, które zapewniają dzieciom i młodzieży dostęp do Internetu, są zobowiązane do udostępnienia materiałów edukacyjnych dotyczących bezpiecznego korzystania z Internetu oraz do podejmowania właściwych działań zabezpieczających przed dostępem do treści, które mogą stanowić zagrożenie dla prawidłowego rozwoju dzieci. Należy bezwzględnie zainstalować lub zaktualizować oprogramowanie antywirusowe, antyspamowe, firwarii, zabezpieczające, monitorujące korzystanie z Internetu oraz filtrujące treści internetowe. Opiekun ma obowiązek nadzoru nad korzystaniem małoletnich z Internetu. Niniejszy punkt nie dotyczy sytuacji, w których wychowankowie korzystają z Internetu poprzez własne urządzenia umożliwiające bezpośredni dostęp do sieci.
51. Każdemu podopiecznemu należy przydzielić indywidualny login i hasło, umożliwiające korzystanie z Internetu na terenie parafii czy innej placówki, oraz

poinformować go o konieczności zachowania loginu i hasła w tajemnicy. Dostęp wychowanka do Internetu możliwy jest wyłącznie poprzez zalogowanie się przydzielonym hasłem na serwerze instytucji.

52. Okresowo należy sprawdzać, czy na komputerach z dostępem do Internetu nie znajdują się niebezpieczne treści. W przypadku znalezienia niebezpiecznych treści należy ustalić, kto korzystał z komputera w czasie ich wprowadzania.
53. Niezależnie od wieku czy statusu danego internauty korzystającego na terenie danej placówki z Internetu niedozwolone jest sięganie do treści sprzecznych z zasadami etyki i moralności chrześcijańskiej.

V. TROSKA O WYCHOWANKÓW Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ LUB SPECJALNYMI POTRZEBAMI WYCHOWAWCZYMI

54. Opiekunowie dzieci i młodzieży z niepełno sprawnościami lub specjalnymi potrzebami wychowawczymi są zobowiązani do okazywania swoim wychowankom szczególnej troski, uwagi i wrażliwości.
55. Należy uzyskać od rodziców lub opiekunów prawnych dziecka zgodę na ewentualną pomoc dziecku w czynnościach osobistych.
56. Jeżeli zachodzi potrzeba pomocy wychowankowi z niepełnosprawnością w czynnościach osobistych, personel winien jej udzielać z pełnym zrozumieniem problemu. Przy udzielaniu takiej pomocy należy kierować się należytyym szacunkiem i dyskrecją.
57. Nikt nie może wyręczać osoby z niepełnosprawnością w czynnościach osobistych, które jest w stanie wykonać samodzielnie. W nagłym wypadku, gdy ten rodzaj pomocy jest potrzebny, rodzice lub opiekunowie prawni powinni zostać o tym powiadomieni tak szybko, jak to jest możliwe.
58. Opiekunowie dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami oraz ze specjalnymi potrzebami wychowawczymi powinni czuwać, aby wychowankowie w grupie rówieśniczej nie podlegali wykluczeniu lub ośmieszaniu. Nie wolno bagatelizować sygnałów w tym zakresie pochodzących od niepełnosprawnych dzieci i młodzieży.

VI. PERSONEL OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZY

Zatrudnianie i przygotowanie wychowawców i opiekunów

59. W doborze personelu mającego pracować z dziećmi i młodzieżą należy zachować szczególną sumienność i predyspozycje psychofizyczne. Temat prewencji powinien być poruszony obowiązkowo przy rozmowach kwalifikacyjnych personelu etatowego.
60. Każda zatrudniana osoba powinna przedstawić zaświadczenie o niekaralności oraz podpisać zobowiązanie przestrzegania kodeksu zachowań. Dotyczy to zarówno pracowników etatowych (duchownych i świeckich) w instytucjach katolickich, jak i wolontariuszy angażujących się w konkretne akcje jak np. kolonie letnie, obozy, rekolekcje itp.
61. Wydział Katechetyczny Kurii Diecezjalnej w Tarnowie i katolickie uczelnie kształcące pedagogów powinny zadbać, aby prewencja nadużyć seksualnych stała się częścią profilu wykształcenia nauczycieli religii katolickiej, nauczycieli w przedszkolach i szkołach katolickich, wychowawców w internatach oraz zakładach opiekuńczo-wychowawczych prowadzonych przez kościelne jednostki organizacyjne.
62. Skuteczna prewencja nadużyć seksualnych wymaga, aby personel na wszystkich szczeblach odpowiedzialności był odpowiednio szkolony w zakresie:
- a) własnej kompetencji emocjonalnej i społecznej;
 - b) komunikacji i rozwiązywania konfliktów;
 - c) dynamiki psychicznej ofiar;
 - d) strategii sprawców nadużyć seksualnych;
 - e) elementów strukturalnych w instytucjach, które mogą sprzyjać nadużyciom seksualnym;
 - f) czynów karalnych w tym zakresie oraz aktualnego ustawodawstwa cywilnego i kościelnego oraz procedur z nimi związanych.
63. Celem szkoleń ma być zapewnienie jakości pracy wychowawczej i formacyjnej oraz wykluczenie możliwości popełnienia czynów zabronionych przez prawo.
64. Realizacja szkoleń wymienionych w pkt. 62 powinna być odpowiednio monitorowana.

Zaangażowanie wolontariuszy

65. Wolontariusze pracujący z dziećmi i młodzieżą mają obowiązek:
- a) otrzymać i zapoznać się z regułami, formą i strukturą dotyczącą różnych zakresów i form pracy z dziećmi i młodzieżą;
 - b) podpisać zobowiązanie do przestrzegania kodeksu zachowań;

- c) odbyć podstawowe szkolenie związane z ochroną dziecka i rozpoznawaniem zagrożeń i sygnałów wskazujących na nadużycia seksualne;
- d) nawiązać służbowy kontakt z osobą odpowiedzialną za prewencję w danej instytucji czy duszpasterstwie.

VII. UMIEJĘTNOŚĆ ROZPOZNAWANIA SYGNAŁÓW OSTRZEGAWCZYCH

66. Sygnały, które w postawie dorosłego człowieka mogą świadczyć o odchyleniu od normy w jego relacjach do małoletnich:

- a) Sygnały ostrzegawcze „soft” (delikatne)
 - nie ma brak relacji z rówieśnikami,
 - czuje się nieswojo z rówieśnikami,
 - czuje się komfortowo z małoletnimi,
 - interesuje się zajęciami/grami dla dzieci/młodzieży,
 - czuje się nieswojo w kwestii własnej seksualności lub ją neguje,
- b) Sygnały ostrzegawcze „warning” (ostrzegające)
 - spędza dużo czasu z małoletnimi,
 - daje niecodzienne prezenty dla małoletnich,
 - dzieli się sekretami z małoletnimi,
 - nawiązuje częste kontakty z małoletnimi w mediach społecznościowych,
 - przez niektórych małoletnich jest uważany za „odrażającego”,
 - dorośli czują się przy nim coraz bardziej nieswojo,
 - posiada w swoim pokoju pluszami, gry dziecięce lub zabawki,
- c) Sygnały „emergency” (zagrożające)
 - zabiera dzieci na prywatne wakacje lub do prywatnej kwatery,
 - posiada dużą ilość zdjęć dzieci,
 - „mocuje się” z dziećmi,
 - dotyka ciała dzieci lub dzieci dotykają jego ciała,
 - zachowuje się natrętnie: dotykając osoby małoletnie, rozmawiając z małoletnimi na tematy seksualne,
 - podaje małoletnim alkohol/narkotyki.

67. W przypadku zauważenia w zachowaniu dorosłego sygnałów opisanych w pkt. 66c należy podjąć odpowiednie działania począwszy od bacznej obserwacji podejrzanego aż po zgłoszenie niepokojących zachowań odpowiednim instytucjom.

VIII. UWRAŻLIWIANIE I EDUKACJA DZIECI I MŁODZIEŻY

68. Zarówno dzieci i młodzież, jak też ich rodzice i opiekunowie prawni powinni być objęci programem prewencji i przez odpowiednie szkolenia uświadomieni i uwrażliwieni na prawo do ochrony swojej intymności.
69. Dzieci i młodzież powinny zostać poinformowane o istnieniu kodeksu zachowań chroniącego ich godność oraz o możliwości bezpiecznego zgłoszenia wyznaczonej i zaufanej osobie ewentualnych naruszeń kodeksu.
70. Możliwość zgłoszenia dotyczy naruszeń zarówno ze strony dorosłych, jak i animatorów oraz ze strony rówieśników.

IX. OCHRONA PRZED NIESŁUSZNYM POSĄDZENIEM

71. Duchowni, a także osoby świeckie (w tym wolontariusze) podejmując pracę z młodzieżą mogą odczuwać obawę a nawet strach. Dlatego, by uniknąć narażenia się na niebezpieczeństwo posądzenia o czyn karalny, należy pamiętać o podstawowych zasadach bezpieczeństwa, a w szczególności unikać:
 - a) spotkań z małoletnim/małoletnimi w odizolowanych pomieszczeniach;
 - b) wszelkich zachowań, które mogą zostać odebrane jako faworyzowanie jednego z małoletnich;
 - c) wszelkiego rodzaju angażowania się w dwuznaczny fizyczny kontakt z małoletnim;
 - d) noszenia prowokującego oraz niestosownego stroju;
 - e) epatowania nagością w obecności małoletnich;
 - f) spotykania się w pomieszczeniach prywatnych lub mieszkaniu małoletniego bez obecności innych dorosłych;
 - g) dawania w sekrecie prezentów wybranym małoletnim;
 - h) wszelkich zachowań, które mogą zostać uznane za niemieszczące się w powszechnie przyjmowanych standardach okazywania sympatii podopiecznym lub wychowankom;
 - i) wszelkich wypowiedzi, które mogą zostać potraktowane jako komplementowanie wyglądu fizycznego i atrakcyjności dzieci i młodzieży;
 - j) molestowania werbalnego np. nękanie żartami, uwagami i komentarzami o podtekście seksualnym;
 - k) zachowań, które mogłyby być odebrane jako tzw. „zły dotyk”;
 - l) wysyłania dwuznacznych sms'ów oraz e-maili;

- m) robienia zdjęć w sytuacji, w której nie ma pewności co do wyrażenia zgody przez małoletniego lub jego rodzica (opiekuna prawnego).
72. W podejmowanej aktywności lub zabawach z małoletnimi nie wolno przekraczać granicy fizycznego kontaktu, dlatego w szczególności należy unikać w organizowanych zabawach bliskości fizycznej, przybierającej formę np. łaskotania, obejmowania, w tym obejmowania nogami, wykorzystywania siły fizycznej (zapasy, siłowanie się itp.).
73. Bezwzględnie zakazane jest niewłaściwe dotykanie lub obejmowanie małoletniego, bez względu na domniemaną zgodę.
74. Należy pamiętać, iż przekraczanie granic emocjonalnych oznacza traktowanie relacji z małoletnim jako intymnych na wzór relacji z dorosłą osobą, dlatego należy unikać:
- a) nieuzasadnionego spędzania długiego czasu z małoletnim;
 - b) zbyt częstych telefonów do małoletniego czy pisania listów albo wiadomości;
 - c) mocnego angażowania się w prywatne życie małoletniego;
 - d) działań zaborszych;
 - e) jakichkolwiek działań, które mogłyby zostać odebrane jako ośmieszanie zasad moralnych praktykowanych przez rodziców lub opiekunów;
 - f) nakłanianie małoletniego na robienie czegoś wbrew jego woli lub woli jego rodziców lub opiekunów;
 - g) obdarowywania małoletniego prezentami bez pozwolenia rodziców lub opiekunów;
 - h) wykorzystania znajomości rodziny celem dotarcia do małoletniego (grooming).
75. Przekraczanie przyjętych zachowań oznacza działanie wbrew prawu kościelnemu oraz państwowemu i jest związane z konsekwencjami dyscyplinarnymi.

X. PRZEPISY PRAWA PAŃSTWOWEGO I KOŚCIELNEGO W SPRAWIE NADUŻYĆ SEKSUALNYCH

76. Polskie prawo karne stawia granicę 15 lat, poniżej której – w przypadku jakichkolwiek czynności o charakterze seksualnym – mamy do czynienia z wykorzystaniem seksualnym, które jest traktowane ze szczególną surowością. W takim przypadku nie ma znaczenia zgoda wyrażona przez poszkodowanego, a wszelkie tego typu czynności są zabronione oraz ścigane z urzędu. W świetle prawa polskiego osoba małoletnia powyżej 15 roku życia może swobodnie decydować o kontaktach seksualnych. Jeżeli

jednak dochodzi do zmuszania osoby małoletniej do kontaktów seksualnych lub innych czynności o charakterze seksualnym (także przy użyciu zależności formalnej lub duszpasterskiej) czyn taki nosi znamiona przestępstwa zgodnie z art. 199 kk. Przypadek taki ma miejsce w sytuacji wykorzystywania wszelkich zależności bądź krytycznej sytuacji pokrzywdzonego (pomiędzy dorosłym a małoletnim, ale też pomiędzy dorosłymi) w relacjach: wychowawca-wychowanek, pracodawca-pracownik, przełożony-podwładny, duchowny-penitent.

77. W rozumieniu prawa polskiego w zapisach Kodeksu Karnego⁶ przestępstwo stanowi m.in.:

- a) obcowanie seksualne z osobą małoletnią poniżej lat piętnastu (art. 200 § 1 kk);
- b) udostępnianie treści pornograficznych małoletniemu poniżej lat piętnastu (art. 200 § 3–5);
- c) zgwałcenie osoby poniżej lat piętnastu (art. 197 § 3 ust. 2 kk);
- d) wykorzystanie seksualne osoby upośledzonej umysłowo (art. 198 kk);
- e) wytwarzanie, rozpowszechnianie i posiadanie treści pornograficznych z udziałem małoletniego poniżej lat piętnastu (art. 202 § 3-4c kk);
- f) nawiązywanie przy pomocy sieci teleinformatycznych kontaktu z małoletnim poniżej lat piętnastu w celu wykorzystania seksualnego (art. 200a kk);
- g) uporczywe nękanie (art. 190 kk);
- h) nadużycie stosunku zależności lub zaufania wobec małoletniego albo w zamian za udzielenie lub obietnicę korzyści majątkowej lub osobistej wobec małoletniego w celu wykorzystania seksualnego (art. 199 kk).

78. Przestępstwa, o których mowa w pkt. 77 ścigane są z oskarżenia publicznego na wniosek osoby pokrzywdzonej lub z urzędu. W przypadku gdy pokrzywdzonym jest małoletni, przedawnienie karalności przestępstw określonych w rozdziale XXV Kodeksu Karnego, tj. przestępstw przeciwko wolności seksualnej i obyczajności, nie może nastąpić przed ukończeniem przez pokrzywdzonego 30 roku życia.

79. Do ochrony małoletnich, według polskiego prawa, zalicza się m.in. następujące środki karne, które mają na celu działania prewencyjne oraz „unieszkodliwienie” tego, kto dopuszcza się przestępstw wobec dzieci:

- a) zakaz prowadzenia działalności związanej z wychowaniem, leczeniem, edukacją małoletnich lub z opieką nad nimi;

⁶ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny, Dz. U. z 2016 r. poz. 1137, 2138, z 2017 r. poz. 244, 768, 773, 952, 966, 1214.

- b) obowiązek powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach;
- c) zakaz kontaktowania się z określonymi osobami;
- d) zakaz opuszczania określonego miejsca pobytu bez zgody sądu.⁷

80. W kościelnym porządku prawnym rozstrzyganie w sprawach dotyczących przestępstw seksualnych popełnionych przez duchownych wobec osób małoletnich jest zastrzeżone dla Kongregacji Nauki Wiary. Art. 6§1 Motu proprio *Sacramentorum sanctitatis tutela*⁸ stanowi: „Najcięższymi przestępstwami przeciw obyczajom, które osądza tylko Kongregacja Nauki Wiary, są:

- a) przestępstwo przeciw szóstemu przykazaniu Dekalogu, popełnione przez duchownego z nieletnim poniżej osiemnastego roku życia; w tym numerze zrównana jest z nieletnim osoba, która trwale jest niezdolna posługiwać się rozumem;
- b) nabywanie albo przechowywanie, lub rozpowszechnianie w celach lubieżnych materiałów pornograficznych, przedstawiających nieletnich poniżej czternastego roku życia, przez duchownego – w jakikolwiek sposób i za pomocą jakiegokolwiek urządzenia”.

81. Przedawnienie według prawa kościelnego następuje po 20 latach od popełnienia przestępstwa, a gdy mamy do czynienia z grzechem przeciwko osobie małoletniej, przedawnienie liczy się od chwili uzyskania przez ofiarę pełnoletniości, a więc następuje w dniu, gdy kończy ona 38 lat. W niektórych przypadkach, rozpatrywanych indywidualnie, Kongregacja Nauki Wiary może zdecydować o niezastosowaniu reguły o przedawnieniu i rozpatrywać je nawet po tym terminie.⁹

82. Ponadto Kodeks Prawa Kanonicznego przewiduje sankcje karne dla duchownych także za inne czyny popełnione w sferze seksualności, niepodlegające specjalnym regulacjom.¹⁰

83. Zgodnie z art. 16 Motu Proprio *Sacramentorum sanctitatis tutela*, do zadań ordynariusza (por. kan. 1717 KPK) należy przeprowadzenie wstępnego dochodzenia

⁷ Por. art. 39 kk.

⁸ Por. Motu proprio *Sacramentorum sanctitatis tutela* z 21 maja 2010 r.

⁹ Konferencja Episkopatu Polski, *Wytyczne dotyczące wstępnego dochodzenia kanonicznego w przypadku oskarżeń duchownych o czyny przeciwko szóstemu przykazaniu Dekalogu z osobą niepełnoletnią poniżej osiemnastego roku życia. Tekst, przyjęty na mocy uchwały nr 13/366/2014 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 8 października 2014 r., został znowelizowany na mocy uchwały nr 5/376/2017 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 6 czerwca 2017 r.*; por. także: art. 7 Norm *De gravioribus delictis*.

¹⁰ Por. kan. 1395 KPK

kanonicznego, którego celem jest potwierdzenie prawdopodobieństwa zaistnienia przestępstwa, czyli zasadności oskarżenia, a w przypadku uzyskania takiego potwierdzenia przekazanie dokumentacji Stolicy Apostolskiej. Szczegóły dotyczące wstępnego dochodzenia kanonicznego zawierają *Wytyczne dotyczące wstępnego dochodzenia kanonicznego w przypadku oskarżeń duchownych o czyny przeciwko szóstemu przykazaniu Dekalogu z osobą niepełnoletnią poniżej osiemnastego roku życia*, tekst, przyjęty na mocy uchwały nr 13/366/2014 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 8 października 2014 r., został znowelizowany na mocy uchwały nr 5/376/2017 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 6 czerwca 2017.

XI. REAGOWANIE NA OZNAKI LUB WIADOMOŚĆ O WYKORZYSTANIU SEKSUALNYM

84. Wiadomość o przemocy seksualnej lub wykorzystaniu małoletniego czy o prawdopodobieństwie tych faktów może głównie pochodzić z trojakiego rodzaju źródeł:
- a) sam małoletni może to ujawnić;
 - b) ujawnienia dokonuje osoba trzecia mając ku temu podstawy;
 - c) mogą świadczyć także objawy wskazujące na fakt wykorzystania seksualnego (np. behawioralne czy somatyczne).
85. Ważna jest obserwacja dziecka i umiejętność analizy dostrzeganych faktów. Informacje czerpie się z wywiadu, z objawów somatycznych oraz behawioralnych. Należy pamiętać, iż osoba duchowna również może pomóc małoletniemu w sytuacji zagrożenia. Szczegółowe zasady zawiera Aneks nr 1.
86. Należy pamiętać, iż wejście w posiadanie wiedzy o faktycznych lub prawdopodobnych przypadkach przemocy wymaga podjęcia odpowiednich działań w myśl art. 240 kk.
87. Czyny zabronione z art. 240 § 1 kk, które bezwzględnie należy zgłosić polskim organom ścigania są następujące:
- a) zgwałcenie osoby poniżej lat 15 (art. 197 § 3 ust. 2 kk),
 - b) wykorzystanie seksualne osoby upośledzonej umysłowo (art. 198 kk),
 - c) obcowanie seksualne z osobą małoletnią poniżej lat 15 (art. 200 § 1 kk),
 - d) udostępnianie treści pornograficznych małoletniemu poniżej lat 15 (art. 200 § 3–5 kk),
 - e) nawiązywanie przy pomocy sieci teleinformatycznych kontaktu z małoletnim

poniżej lat 15 w celu wykorzystania seksualnego (art. 200a kk).

88. Do karalnych przestępstw seksualnych z małoletnimi, które nie są objęte obowiązkiem zawiadomienia z art. 240 kk, należą:

- a) nadużycie stosunku zależności lub zaufania wobec małoletniego albo w zamian za udzielenie lub obietnicę korzyści majątkowej lub osobistej wobec małoletniego w celu wykorzystania seksualnego (art. 199 kk),
- b) wytwarzanie, rozpowszechnianie i posiadanie treści pornograficznych z udziałem małoletniego poniżej lat 15 (art. 202 § 3–4c kk).

89. Pierwszymi osobami odpowiedzialnymi za reagowanie na sygnały przestępstwa a jednocześnie zobowiązanymi do podjęcia odpowiednich działań są przełożeni:

- a) w szkole - dyrektor,
- b) w stowarzyszeniu - prezes,
- c) w parafii - proboszcz,
- d) w czasie wakacji - kierownik wycieczki i analogicznie każdy przełożony danej jednostki organizacyjnej.

W przypadku osoby duchownej odpowiednie działania podejmuje Biskup Diecezjalny lub jego delegat.

90. Pierwszym zadaniem jest powiadomienie przełożonego, którego obowiązkiem jest podjęcie czynności prawnych wynikających z obowiązujących przepisów. W sytuacji, w której okaże się to z jakichś przyczyn niemożliwe należy powiadomić odpowiednie organy.

91. W przypadku osoby duchownej, podejrzanej o przestępstwo wobec małoletniego, należy sprawę w formie pisemnej zgłosić Delegatowi Biskupa Diecezjalnego, który podejmuje wstępne dochodzenie kanoniczne.

92. Jeżeli istnieje podejrzenie, że na terenie szkoły doszło do przestępstwa seksualnego wobec małoletniego ucznia przez osobę duchowną (katechetę), Dyrektor w porozumieniu z Wydziałem Katechetycznym, do czasu wyjaśnienia sprawy, odsuwa katechetę od pełnienia obowiązków, nie narażając na utratę reputacji. Równocześnie Biskup Diecezjalny zawiesza katechetę w obowiązkach, wyznaczając mu miejsce zamieszkania na czas wyjaśnienia sprawy/wstępnego dochodzenia kanonicznego.

93. Zadaniem Delegata Biskupa Diecezjalnego jest zweryfikowanie zgłoszenia podejrzenia o popełnienie przestępstwa pod kątem jego wiarygodności.

94. Delegat Biskupa Diecezjalnego ma obowiązek sporządzenia raportu z postępowania wyjaśniającego oraz zabezpieczenia wszystkich dowodów zdarzenia w tym: listów,

pism, korespondencji elektronicznej lub notatek z rozmów telefonicznych mających związek ze sprawą.

95. Prowadząc postępowanie wyjaśniające, należy wziąć pod uwagę dobre imię stron, prawa osób trzecich oraz zasady odnoszące się do ochrony danych osobowych.
96. Dokumentacja postępowań wyjaśniających prowadzonych w przedmiocie aktów przemocy lub nadużyć wobec małoletniego czy podejrzeń o przemoc lub nadużycia wobec małoletniego podlega zabezpieczeniu i jest przechowywana w Kurii Diecezjalnej jako informacja niepubliczna.
97. Biskup diecezjalny ma obowiązek zgłosić kompetentnym organom: policji, prokuraturze lub sądowi rodzinnemu i opiekuńczemu zdarzenie, jeśli:
- a) przeprowadzone postępowanie wyjaśniające nie wykluczy w jednoznaczny sposób wersji zdarzeń stwierdzonej przez osobę zgłaszającą lub przez samego małoletniego, a wskazującej na możliwość wystąpienia przestępstwa,
 - b) jeżeli uzyskana wiadomość dotycząca aktów przemocy lub nadużycia wobec małoletniego okaże się wiarygodna,
 - c) w toku postępowania wyjaśniającego powzięta zostanie wiarygodna wiadomość nie wskazująca wprawdzie na prawdopodobieństwo popełnienia przestępstwa wobec małoletniego, lecz rodząca obawę o krzywdzenie małoletniego w inny sposób.
98. Przewidziana powyżej procedura w żaden sposób nie zwalnia ani nie modyfikuje obowiązków wynikających wprost z przepisów prawa państwowego, w tym m.in.:
- a) z obowiązku zawartego w art. 240 § 1 kk;¹¹
 - b) z obowiązku wynikającego z art. 304§ 1 kpk;¹²
 - c) z obowiązków zawartych w art. 12 Ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie;¹³
 - d) z obowiązków przewidzianych w art. 572 Kodeksu postępowania cywilnego.¹⁴

¹¹ Por. przypis nr 11.

¹² Art. 304§ 1. Każdy, dowiedziawszy się o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu, ma społeczny obowiązek zawiadomić o tym prokuratora lub Policję.

¹³ Art. 12. 1. Osoby, które w związku z wykonywaniem swoich obowiązków służbowych lub zawodowych powzięły podejrzenie o popełnieniu ściganego z urzędu przestępstwa z użyciem przemocy w rodzinie, niezwłocznie zawiadamiają o tym Policję lub prokuratora.

2. Osoby będące świadkami przemocy w rodzinie powinny zawiadomić o tym Policję, prokuratora lub inny podmiot działający na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

¹⁴ Art. 572. § 1. Każdy, komu znane jest zdarzenie uzasadniające wszczęcie postępowania z urzędu, obowiązany jest zawiadomić o nim sąd opiekuńczy.

99. Zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa wobec małoletniego¹⁵, należy złożyć w prokuraturze rejonowej w tej dzielnicy bądź miejscowości, w której popełniono przestępstwo lub w najbliższej komendzie Policji w formie pisemnej lub w formie ustnej zapisanej w protokole przez funkcjonariusza Policji. Podstawą zawiadomienia o podejrzeniu popełnienia przestępstwa nie musi być pewność popełnienia przestępstwa, lecz wystarcza wiarygodna wiadomość o możliwości zaistnienia przestępstwa.
100. Odpowiedzialność za tok postępowania, po zgłoszeniu faktu przemocy lub nadużycia bądź podejrzenia o przemoc lub nadużycie wobec małoletniego, spoczywa na Biskupie Diecezjalnym, który wykonuje te zadania przez Delegata ds. ochrony dzieci i młodzieży lub inną wyznaczoną przez Biskupa i przygotowaną do tych zadań osobę.
101. Jeśli organy państwowe przyjmą zgłoszenie i zostanie przez nie wszczęte postępowanie, proces kanoniczny zostaje zawieszony do czasu rozstrzygnięcia przez organy państwowe.
102. W przypadku potwierdzenia zarzutów wobec duchownego, Biskup Diecezjalny kieruje sprawę do Kongregacji Nauki Wiary. W tym czasie duchowny zostaje zawieszony w sprawowaniu funkcji wynikających z sakramentu święceń.
103. Jeśli oskarżenia o przemoc lub nadużycie wobec małoletniego okażą się bezpodstawne osoba duchowna zostanie przywrócona do pełnienia swoich dotychczasowych obowiązków. W tej sytuacji taką osobę należy zrehabilitować i przywrócić jej dobre imię.

XII. PROCEDURA POSTĘPOWANIA KANONICZNEGO

104. Wiadomość o domniemanym przestępstwie wobec małoletniego obliguje do podjęcia działań zgodnie z *Procedurą postępowania*, którą zawiera Aneks nr 2¹⁶ *Wytycznych dotyczących wstępnego dochodzenia kanonicznego w przypadku oskarżeń duchownych o czyny przeciwko szóstemu przykazaniu Dekalogu z osobą niepełnoletnią poniżej osiemnastego roku życia*.
105. Zgodnie z art. 5, ust 1 Aneksu nr 2¹⁷ *Wytycznych*, o których mowa w pkt. 104, Biskup Diecezjalny powołuje Komisję ds. nadużyć seksualnych.

¹⁵ W szczególności przestępstwa z art. 207 Kodeksu karnego - znęcania się fizycznego lub psychicznego nad małoletnim lub z art. 200 Kodeksu karnego - dopuszczania się czynów lubieżnych wobec małoletniego.

¹⁶ Tekst, przyjęty na mocy uchwały nr 13/366/2014 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 8 października 2014 r., został znowelizowany na mocy uchwały nr 5/376/2017 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 6 czerwca 2017 r.

¹⁷ Tamże.

XIII. POMOC OFIAROM

106. W przypadku podejrzenia o przestępstwo na tle seksualnym wobec osoby małoletniej, Biskup Diecezjalny wdraża wytyczne dotyczące pomocy ofiarom. Troska o ofiary nadużyć seksualnych to podstawowy akt sprawiedliwości ze strony wspólnoty Kościoła, odczuwającej ból i wstyd z powodu krzywdy wyrządzonej dzieciom i młodzieży. Podstawą działań na rzecz ofiar są zapisy zawarte w Aneksie nr 1¹⁸ *Wytycznych*, o których mowa w pkt. 104.
107. W związku z uzyskaniem informacji o przypadku nadużycia seksualnego wobec małoletniego, Biskup Diecezjalny:
- a) udziela pomocy duchowej i psychologicznej ofierze nadużycia seksualnego, a w razie potrzeby także konsultacji prawnej;
 - b) podejmuje działania zmierzające do uniemożliwienia ewentualnej kontynuacji przestępstwa i zapewnienia ofierze poczucia bezpieczeństwa.
108. Biskup Diecezjalny za pośrednictwem swojego delegata lub wyznaczonej komisji, o której mowa w pkt. 105 realizuje obowiązek udzielenia pomocy duchowej i psychologicznej oraz konsultacji prawnej ofierze nadużycia seksualnego.
109. Ofierze należy się informacja, że jej podstawowym prawem jest złożenie doniesienia do organów ścigania.
110. Postępowanie względem ofiary nadużycia seksualnego ze strony osób działających w imieniu przełożonego kościelnego powinno być zawsze inspirowane poczuciem sprawiedliwości oraz troską o dobro ofiary i o wspólnotę kościelną.
111. Pomoc ofierze nadużycia seksualnego i jej bliskim rozpoczyna się od przyjęcia zgłoszenia o popełnieniu przez duchownego czynu przeciwko szóstemu przykazaniu Dekalogu z osobą małoletnią poniżej osiemnastego roku życia.
112. Delegat lub komisja, o której mowa w pkt. 105 wskazani do przeprowadzenia rozmowy lub rozmów z osobą albo osobami zgłaszającymi nadużycie seksualne, ma im zapewnić maksymalne poczucie bezpieczeństwa, okazać wolę życzliwego wysłuchania i przyjęcia prawdy oraz upewnić w przekonaniu, że osoby ujawniając swoje cierpienie pomagają też wspólnocie Kościoła w przywróceniu naruszonego ładu moralnego.
113. Ofierze nadużycia seksualnego, którą jest osoba małoletnia, pomoc duchowa i psychologiczna powinna być udzielana w ścisłej współpracy z rodzicami

¹⁸ Tekst został przyjęty podczas 366. Zebrania Plenarnego KEP, które odbyło się w Warszawie w dniach 7-8 października 2014 r.

(opiekunami prawnymi), a w przypadku ofiary poniżej 15 roku życia za wyraźną ich zgodą.

114. Ofiary nadużyć, zarówno małoletnie, jak i dorosłe mają prawo do tego, by przy czynnościach wyjaśniających i procesowych towarzyszyła wybrana przez nich zaufana osoba.
115. Osoby pokrzywdzone mają także prawo do informacji o powziętych środkach zapobiegawczych, jakie zostały podjęte w odniesieniu do osoby oskarżanej o nadużycia.
116. Pomoc duchowa i psychologiczna powinna obejmować także osoby z najbliższego otoczenia ofiary nadużycia seksualnego, w szczególności członków rodziny, których należy o tym poinformować.

XIV. ZASADY FORMACJI I PROFILAKTYKI

117. W działaniach na rzecz ochrony małoletnich przed wykorzystaniem seksualnym konieczna jest odpowiednia formacja oraz profilaktyka w tym względzie, szczególnie w odniesieniu do seminarzystów przygotowujących się do kapłaństwa. Szczegółowe zasady określa Aneks nr 3¹⁹ *Wytycznych*, o których mowa w pkt. 104.
118. W stosunku do osób duchownych, niezależnie od stażu kapłańskiego, należy podjąć odpowiednie czynności profilaktyczne w postaci prelekcji czy też warsztatów. To samo dotyczy katechetów, księży, sióstr zakonnych i osób świeckich.

XV. OPIEKA DUSZPASTERSKA WOBEC OSÓB DOTKNIĘTYCH PRZEMOCĄ SEKSUALNĄ

119. Każdy przypadek wykorzystania seksualnego osoby małoletniej pociąga za sobą negatywne konsekwencje zarówno u samego pokrzywdzonego, jak również u jego rodziny. Kładzie się także cieniem na całą wspólnotę parafialną i Kościół. Największe zranienia dotyczą sfery duchowej, poczucia własnej wartości oraz sensu życia. Wykorzystanie seksualne małoletniego przez kapłana bardzo często skutkuje odejściem od Jezusa, nieufnością wobec Boga i Kościoła.
120. Mając na celu dobro osób pokrzywdzonych, Biskup Diecezjalny powołuje księży, których zadaniem jest objęcie troską duszpasterską osoby dotknięte przestępstwem nadużycia seksualnego.

¹⁹ Tekst został przyjęty podczas 366. Zebrania Plenarnego KEP, które odbyło się w Warszawie w dniach 7-8 października 2014 r.

121. Pożądane jest, aby mianowani przez Biskupa Diecezjalnego duszpasterze wykazywali odpowiednie kwalifikacje w zakresie problematyki krzywdzenia dzieci lub posiadali odpowiednią wiedzę w tym względzie.
122. Powołani duszpasterze powinni podjąć rozmowy i spotkania z wiernymi, szczególnie w pierwszym okresie po ujawnieniu nadużycia seksualnego, jakie dokonało się w ich wspólnotach.
123. W sposób szczególny troską duszpasterską należy objąć dzieci i młodzież z tych środowisk, w których miała miejsce przemoc seksualna.
124. Zadaniem Biskupa i duszpasterzy jest także podejmowanie działań mających na celu przywrócenie zaufania i uzdrowienie właściwego klimatu dla kontynuacji pracy duszpasterskiej we wspólnocie kościelnej, zranionej niegodnym postępowaniem osoby duchownej.

XVI. POSTANOWIENIA KOŃCOWE

125. Dokument *Ochrona małoletnich w działaniach duszpasterskich diecezji tarnowskiej – normy i zasady* został opracowany w oparciu o doświadczenie osób zaangażowanych w pracę z dziećmi i młodzieżą oraz wypracowaną praktykę duszpasterską w diecezji tarnowskiej. Został także przedstawiony do zaopiniowania zgodnie z zapisami 3 pkt. Dokumentu KEP pt. *Prewencja nadużyć seksualnych wobec dzieci i młodzieży i osób niepełnosprawnych w pracy duszpasterskiej i wychowawczej Kościoła w Polsce*.²⁰
126. Dokument *Ochrona małoletnich w działaniach duszpasterskich diecezji tarnowskiej – normy i zasady* będzie okresowo nowelizowany.
127. Każdy duchowny diecezji tarnowskiej oraz osoby zaangażowane w działania duszpasterskie z dziećmi i młodzieżą mają obowiązek zapoznania się z tym dokumentem, wg. Załącznika nr 4.

²⁰ Por. przyjęty podczas 365. Zebrania Plenarnego KEP, które odbyło się w Warszawie w dniach 10-11 czerwca 2014 r.

ANEKS NR 1

Objawy wykorzystania seksualnego oraz zasady reagowania

1. Objawy wykorzystywania seksualnego

Uwaga: Wykrycie faktu wykorzystywania seksualnego dziecka przez dorosłych jest bardzo trudne, ponieważ z reguły jedynymi osobami, które mają pełną wiedzę o tej sytuacji są dziecko i sprawca. Ukryty charakter tego typu związków wymaga, aby osoba sprawująca opiekę nad dzieckiem - przy podejrzeniu, że może być ono wykorzystane seksualnie – posiadała odpowiednią wiedzę i orientację odnośnie do objawów mogących się pojawić w zachowaniu skrzywdzonego dziecka. Należy podkreślić, że żadnego z nich nie można traktować odrębnie, ani uważać za „niepodważalny dowód” wykorzystania dziecka. Wiele z opisanych w literaturze objawów wykorzystywania seksualnego może wynikać z różnych trudnych doświadczeń w życiu dziecka np. takich jak rozwód rodziców, śmierć osoby bliskiej, zmiana miejsca zamieszkania, przyjscie na świat młodszego rodzeństwa itp. Ważne jest, aby opiekun znał ogólnie sytuację rodzinną dziecka, zdrowia, historię jego życia oraz umiał dostrzec zmiany w zachowaniu po to, aby właściwie ocenić z jakich powodów dziecko prezentuje określone niepokojące zachowania.

2. Objawy w zachowaniu dziecka, które mogą wskazywać na wykorzystywanie seksualne

Uwaga: z objawów somatycznych, behawioralnych oraz wywiadu, objawy behawioralne wydają się być najłatwiej dostrzegalne, stąd istotna jest zdolność obserwacji i analizowania zachowań dziecka.

- Erotyzacja dziecka:
 - prowokacyjne i uwodzicielskie zachowania seksualne dziecka w stosunku do osób z otoczenia,
 - nasilona masturbacja dziecięca nieadekwatna do fazy rozwoju psychoseksualnego,
 - erotyczna twórczość dziecka – gdy w rysunkach, malowankach, zaczynają dominować elementy seksualne,
 - agresja seksualna wobec innych dzieci,
 - angażowanie rówieśników i młodszych dzieci w nietypową aktywność seksualną – (np. jeżeli dziecko w wieku przedszkolnym w zabawach odtwarza stosunek seksualny, kontakty oralne lub analne, to jest to niepokojący sygnał mogący

świadczą o tym, że było ono uwikłane w aktywność seksualną przez osoby dorosłe),

- nieadekwatny do poziomu rozwoju dziecka język dotyczący sfery seksualnej,
 - podejmowanie wczesnej i nasilonej aktywności seksualnej.
- Problemy emocjonalne dziecka:
- silne poczucie winy u dziecka, wynikające z tego, iż czuje się ono odpowiedzialne za zachowanie seksualne podejmowane wobec niego,
 - poczucie bycia złym, innym, gorszym – dziecko ma wrażenie, że to co je spotkało wynika z tego, iż jako człowiek jest ono złe, niegodziwe,
 - poczucie nadmiernego wstydu związanego z przekroczeniem granic intymnych,
 - dawanie do zrozumienia, że ma się jakąś straszną tajemnicę – dorosły podejmujący kontakt seksualny z dzieckiem często mówi mu, że nie może o tym nikomu powiedzieć
 - poczucie stygmatyzacji – dziecku wydaje się, że jest inne niż rówieśnicy z powodu doznanego urazu,
 - negatywny stosunek do własnego ciała, poczucie zbrukania i wstrętu,
- Zachowania autodestrukcyjne:
- samookaleczenia,
 - próby samobójcze,
 - zaburzenia jedzenia (bulimia, anoreksja),
 - uzależnienia (np. nadużywanie alkoholu, narkotyków),
- Dolegliwości psychosomatyczne np. bóle brzucha, nudności, wymioty, zaburzenia miesiączkowania,
- Objawy nerwicowe np. wtórne moczenie nocne, zanieczyszczanie się kałem, zaburzenia snu, koszmary senne,
- Problemy szkolne:
- zaburzenia koncentracji uwagi,
 - nagłe obniżenie wyników w nauce,
 - unikanie zajęć wychowania fizycznego,
 - problemy w relacjach rówieśniczych.

Warto pamiętać, iż wymienionym wyżej objawom mogą towarzyszyć również objawy somatyczne, które trudne są do zaobserwowania. Jednakże warto wiedzieć, że

jednoznacznymi objawami wykorzystywania seksualnego są choroba weneryczna, ciąża oraz inne dane, które stwierdza lekarz.

4. Jak należy się zachować w obliczu wiarygodnej informacji o wykorzystaniu seksualnym?

- zachować spokój;
- słuchać spokojnie i traktować małoletniego poważnie;
- zadawać pytania tylko w celu uściślenia. Nie zadawać pytań naprowadzających i wtrącających. Nie sugerować własnych słów, używać tylko terminologii małoletniego;
- pozwolić małoletniemu mówić w jego własnym tempie;
- stosować aktywne słuchanie, które wyraża współczucie, spokój i wsparcie;
- nie okazywać szoku ani przerażenia w reakcji na słowa małoletniego;
- zapewnić małoletniego, że wyjawiając nadużycie, postąpił właściwie;
- poinformować małoletniego, że zrobi się wszystko co tylko można, by mu pomóc;
- zapewnić małoletniego, że on nie ponosi winy za zaistniałą sytuację;
- zaproponować małoletniemu towarzyszenie w drodze do osoby, u której uzyska dalszą pomoc;
- wyjaśnić małoletniemu, że tymi informacjami będzie musiał(a) podzielić się z innymi. Należy także poinformować go, co do dalszych zamierzeń, tzn., komu przekaze się uzyskane informacje;
- dodatkowo należy pamiętać, że osoba, która jako pierwsza dowiaduje się o zaistnieniu potencjalnego przypadku wykorzystywania małoletniego, nie jest upoważniona do wydawania decyzji, czy fakt nadużycia rzeczywiście miał miejsce. Jest to zadanie dla odpowiedzialnych organów i instytucji, do których sprawa zostanie skierowana na dalszych etapach;
- należy zapisać niezwłocznie przebieg rozmowy i czytelnie się pod nią podpisać;
- poinformować o zaistniałej sytuacji przełożonego (dyrektor szkoły, proboszcz, biskup diecezjalny).

5. Czego należy unikać?

- nie wpadać w panikę;
- nie reagować afektywnie;
- nie lekceważyć słów małoletniego;
- nie wyrażać przypuszczeń, sugestii;

- nie stawiać hipotez;
- nie parafrazować tego, co powiedziała dana osoba ani nie przedstawiać alternatywnych wyjaśnień;
- nie wyrażać opinii (ani negatywnych, ani pozytywnych) i komentarzy na temat domniemanego sprawcy;
- nie pozyskiwać w rozmowie dodatkowych informacji;
- nie dopytywać o szczegóły. Stawianie pytań osobie, która komunikuje dany fakt, w rzeczywistości może mieć wpływ na sposób, w jaki później przedstawi wydarzenia;
- nie składać małoletniemu żadnych obietnic, które nie będą mogły zostać dotrzymane, szczególnie w kwestii poufności;
- nie mówić niczego w stylu: „obiecuję nikomu o tym nie powiedzieć” ani: „to pozostanie tajemnicą”, itp.;
- nie ujawniać szczegółów rozmowy osobom postronnym, a w żadnym wypadku osobie, której młodociany postawił zarzuty;
- nie domagać się od małoletniego powtarzania opowiadania danej historii - nie podejmować działań śledczych.

6. O czym nie wolno zapominać?

Należy pamiętać, że rozstrzygnięcie sprawy o domniemanym przestępstwie nie należy do osoby, która uzyskała informację. Wszystkie podejrzania i zarzuty muszą być traktowane poważnie i trzeba je rozstrzygać zgodnie z procedurami przewidzianymi w Kodeksie postępowania karnego, w prawie kanonicznym oraz w niniejszym dokumencie, współpracując z właściwymi organami w zakresie odpowiednich kompetencji. Dany wypadek należy skonfrontować z normami Kościoła partykularnego dotyczącymi nadużyć w stosunku do małoletnich i postępować zgodnie z nimi.²¹

²¹ Konferencja Episkopatu Polski, *Wytyczne dotyczące wstępnego dochodzenia kanonicznego w przypadku oskarżeń duchownych o czyny przeciwko szóstemu przykazaniu Dekalogu z osobą niepełnoletnią poniżej osiemnastego roku życia*. Tekst został przyjęty podczas 366. Zebrania Plenarnego KEP, które odbyło się w Warszawie w dniach 7-8 października 2014 roku.

ZALĄCZNIK NR 1**Zgoda rodzica/opiekuna prawnego na rozpowszechnianie wizerunku**

Ja/my^{*}, niżej podpisany/-a/-i^{*}:

.....
imię i nazwisko rodzica/opiekuna prawnego małoletniego

.....
adres zamieszkania

jako posiadający nieograniczoną władzę rodzicielską ojciec/matka/opiekun prawny^{*}
małoletniej/małoletniego^{*}

.....
imię (imiona) i nazwisko dziecka

niniejszym wyrażam nieodpłatnie zgodę na:

utrwalanie i rozpowszechnianie przez (*pełna nazwa podmiotu*) w (*miejsce*) lub za zgodą (*nazwa podmiotu*) przez osobę trzecią wizerunku małoletniego/małoletniej (*imię i nazwisko małoletniego/ małoletniej*), w tym utrwalonego w związku z zajęciami (wpisać nazwę) organizowanymi przez (*nazwa podmiotu*) lub z udziałem członków (*nazwa podmiotu*), przy czym wizerunek małoletniego/małoletniej może być także zestawiany z wizerunkami innych osób oraz opatrywany stosownymi informacjami oraz komentarzami; powyższe może nastąpić w każdy sposób, w tym za pośrednictwem mediów elektronicznych, w szczególności stron internetowych i portali społecznościowych, a także za pośrednictwem prasy, broszur, ulotek itp. oraz poprzez zamieszczanie tego wizerunku w kronice szkolnej, na tablicach ściennych oraz folderach itp. Niniejsza zgoda odnosi się do utrwalania i wykorzystania wizerunku małoletniego/małoletniej wyłącznie w celach związanych z szeroko rozumianą działalnością (*nazwa podmiotu*), w tym dla dokumentowania tej działalności i informowania o niej, dla promocji (*nazwa podmiotu*) oraz (*uwaga: jeśli istnieje taka możliwość*) realizacji celów statutowych (*nazwa podmiotu*); udzielona zgoda jest nieograniczona czasowo i terytorialnie. Powyższe dotyczy także odpowiednio mojego wizerunku, utrwalonego w związku z opisaną powyżej działalnością (*nazwa podmiotu*).

Wyrażam zgodę na przetwarzanie przez (*nazwa podmiotu*) danych osobowych zawartych w niniejszym oświadczeniu oraz danych osobowych w postaci wizerunków, na których utrwalanie i rozpowszechnianie udzielona została przeze mnie zgoda - zgodnie z Ustawą z 10.05.2018 r. o ochronie danych osobowych (Dz.U. 2018, poz. 1000), na cele związane z utrwalaniem i rozpowszechnianiem ww. wizerunków w zakresie powyżej wskazanym oraz na cele zabezpieczenia dowodu wyrażenia niniejszej zgody. Zgodę na przetwarzanie danych

osobowych wyrażam dobrowolnie, po otrzymaniu informacji o prawie dostępu do ww. danych, prawie odwołania lub zmiany mojej zgody na przetwarzanie ww. danych osobowych w każdym czasie oraz będąc poinformowanym, iż dane powyższe nie będą przetwarzane przez (*nazwa podmiotu*) w żadnym innym celu niż wskazany powyżej.

.....
(*własnoręczny podpis*)

Imię i nazwisko:

Miejscowość, data:

* niepotrzebne skreślić

ZALĄCZNIK NR 2***Zgoda rodzica/opiekuna prawnego na udział małoletniego w spotkaniu/wycieczce****

Ja /my*, niżej podpisany/-a/-i*

.....
imię i nazwisko rodzica/opiekuna prawnego małoletniego*.....
*adres zamieszkania*jako posiadający nieograniczoną władzę rodzicielską ojciec/matka/opiekun prawny*
małoletniej/małoletniego*.....
imię i nazwisko.....
data i miejsce urodzenia.....
*adres zamieszkania*Wyrażam zgodę na udział syna/córki* w wycieczce/spotkaniu* wyjazdowym, które odbędzie
się w dniu/dniach*Oświadczam, że nie ma przeciwwskazań lekarskich, aby syn/córka* uczestniczył/-a*
w wycieczce/spotkaniu. Wyrażam zgodę na hospitalizację syna/córki* w razie zagrożenia
zdrowia lub życia.

Telefon kontaktowy rodzica/opiekuna prawnego*

.....
miejsowość i data.....
podpis

* niepotrzebne skreślić

ZAŁĄCZNIK NR 3**Zgoda rodzica /opiekuna prawnego na przetwarzanie danych osobowych**

Ja/my*, niżej podpisany/-a/-i*:

.....
imię i nazwisko rodzica/opiekuna prawnego małoletniego*

.....
adres zamieszkania

jako posiadający nieograniczoną władzę rodzicielską ojciec/matka/opiekun prawny*
 małoletniej/małoletniego*

.....
imię (imiona) i nazwisko dziecka

niniejszym wyrażam nieograniczoną czasowo zgodę na:

- przetwarzanie przez (*pełna nazwa*) w (*miejsceowość, adres instytucji*), danych osobowych małoletniego/małoletniej (*imię nazwisko*) obejmujących: imiona, nazwisko, adres zamieszkania, datę i miejsce urodzenia, klasę szkolną, numer legitymacji szkolnej, nr PESEL, wizerunek, osiągnięcia, informacje o przynależności wyznaniowej w celach związanych z działalnością (*nazwa skrócona*), w tym w celach związanych z organizowaniem i przeprowadzaniem przez (*nazwa skrócona*) wszelkiego rodzaju imprez, wyjazdów i uroczystości, dla dokumentowania i utrwalania wydarzeń z życia (*nazwa skrócona*) z udziałem małoletniego/małoletniej, informowania osób trzecich o działalności (*nazwa*), a także dla promocji (*nazwa*).
- przetwarzanie przez (*nazwa skrócona*) moich danych osobowych, obejmujących: imiona, nazwisko, adres zamieszkania, nr PESEL, adres do korespondencji, numer telefonu, adres e-mail, wizerunek w celach związanych z identyfikacją mojej osoby, kontaktów ze mną, w tym prowadzenia przez (*nazwa skrócona*) korespondencji we wszelkich sprawach dotyczących małoletniego/małoletniej, gromadzenia i zabezpieczenia pochodzących ode mnie oświadczeń woli dotyczących małoletniego/małoletniej związanych w jakikolwiek sposób z działalnością (*nazwa skrócona*), a także w celach związanych z dokumentowaniem i utrwalaniem wydarzeń z moim udziałem w charakterze rodzica/opiekuna prawnego małoletniego/małoletniej, jako podopiecznego (*nazwa skrócona*) oraz dla promocji działalności (*nazwa*).

Oświadczam jednocześnie, iż:

- podaję dane osobowe małoletniego oraz dane osobowe rodzica (opiekuna prawnego) dobrowolnie,
- zostałem/-am poinformowany/-a o prawie dostępu do danych osobowych małoletniego oraz danych osobowych rodzica/opiekuna prawnego,
- zostałem/-am poinformowany/-a o prawie do odwołania lub zmiany mojej zgody w każdym czasie,
- zostałem/-am poinformowany/-a, że dane osobowe małoletniego oraz dane osobowe rodzica/opiekuna prawnego nie będą przetwarzane przez (nazwa) w żadnym innym celu niż wskazany powyżej.

.....
(własnoręczny podpis)

Imię i nazwisko:

Miejscowość, data:

* niepotrzebne skreślić.

ZAŁĄCZNIK NR 4***Deklaracja respektowania wytycznych dotyczących „ochrony małoletnich w działaniach duszpasterskich diecezji tarnowskiej – normy i zasady”***

Uwaga: Z poniższą deklaracją powinien się zapoznać każdy ksiądz oraz wszystkie osoby, które stanowią pomoc dla duchownych podczas działań wychowawczych i duszpasterskich.

Ja, inkardynowany do diecezji tarnowskiej
imię i nazwisko

oświadczam, że: zostałem zapoznany z dokumentem *Ochrona małoletnich w działaniach duszpasterskich diecezji tarnowskiej – normy i zasady*, rozumiem jego treści i wynikające z niego obowiązki, opisane procedury i grożące mi konsekwencje prawne. Przyjmuję do wiadomości, że nieprzestrzeganie przeze mnie wytycznych, o których mowa traktowane będzie jako ciężkie naruszenie podstawowych obowiązków pracowniczych z wszystkimi wynikającymi stąd konsekwencjami, co potwierdzam własnoręcznym podpisem.

.....
(własnoręczny podpis)

Imię i nazwisko:

Miejscowość, data:

Deklaracja respektowania wytycznych dotyczących „ochrony małoletnich w działaniach duszpasterskich diecezji tarnowskiej – normy i zasady”

Ja, zaangażowany/a w działalność
imię i nazwisko

duszpastersko-katechetyczną w
nazwa instytucji/parafii

oświadczam, że zostałem zapoznany/a z dokumentem *Ochrona małoletnich w działaniach duszpasterskich diecezji tarnowskiej – normy i zasady*, rozumiem jego treści i wynikające z niego obowiązki, opisane procedury i grożące mi konsekwencje prawne. Przyjmuję do wiadomości, że nieprzestrzeganie przeze mnie wytycznych, o których mowa traktowane będzie jako ciężkie naruszenie podstawowych obowiązków pracowniczych z wszystkimi wynikającymi stąd konsekwencjami, co potwierdzam własnoręcznym podpisem.

.....
(własnoręczny podpis)

Imię i nazwisko:

Miejscowość, data:

Deklaracja respektowania wytycznych dotyczących „ochrony małoletnich w działaniach duszpasterskich diecezji tarnowskiej – normy i zasady”

Ja,.....pełniący obowiązki wychowawcy/animatora

imię i nazwisko

oazy/turnusu wakacyjnego organizowanego przez

data/y i miejsce/a

.....

(nazwa instytucji).

oświadczam, że zostałem zapoznany/a z dokumentem *Ochrona małoletnich w działaniach duszpasterskich diecezji tarnowskiej – normy i zasady*, rozumiem jego treści i wynikające z niego obowiązki, opisane procedury i grożące mi konsekwencje prawne. Przyjmuję do wiadomości, że nieprzestrzeganie przeze mnie wytycznych, o których mowa traktowane będzie jako ciężkie naruszenie podstawowych obowiązków pracowniczych z wszystkimi wynikającymi stąd konsekwencjami, co potwierdzam własnoręcznym podpisem.

.....

(własnoręczny podpis)

Imię i nazwisko:

Miejscowość, data: